

**ANAYASA MAHKEMESİNİN 18.11.2024-24.11.2024 TARİHLERİ ARASINDA RESMİ GAZETEDE ve
İNTERNET SİTESİNDE YAYIMLADIĞI BİREYSEL BAŞVURU KARARLARI ÖZET BÜLTENİ**

HAVLE HACALİ BAŞVURUSU

Başvuru Numarası: 2020/27868

Karar Tarihi: 5/6/2024

Başvuru, mütekabiliyet şartı gerçekleşmediği gerekçesiyle yabancı uyruklunun adli yardım talebinin reddedilmesi nedeniyle mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

Başvurucu 1977 doğumlu olup Suriye Arap Cumhuriyeti vatandaşıdır. Başvurucuya 3/8/2018 tarihinde Gaziantep İl Göç İdaresi Müdürlüğü tarafından geçici koruma kimlik belgesi verilmiştir.

Başvurucu, Gaziantep 7. Aile Mahkemesinde (Mahkeme) mutlak butlan sebebiyle evliliğin iptali davası açmıştır. Dava dilekçesinde başvuru, Suriye uyruklu ve Türkiye'de ikamet izni olan eşinin ikinci hanımı olduğunu ileri sürmüştür; mutlak butlan ile batıl olan evliliğin iptalini talep etmiştir. Ayrıca yargılama giderlerinden muaf tutulmasını isteyerek adli yardım talebinde bulunmuştur.

Başvurucu, yargılama giderlerini ödeme gücünün bulunmadığını ispat etmek için dava dilekçesi ekinde geçici koruma kimlik belgesini sunmuştur. Mahkeme 16/3/2020 tarihli tensip ara kararında, başvuru sahibinin vatandaşı olduğu Suriye ile Türkiye arasında imzalanan adli yardım anlaşması bulunmadığını belirterek adli yardım talebini reddetmiş; başvuru sahibine başvuru ve peşin harcı iki haftalık kesin süre içinde yatırmasını, aksi takdirde davanın açılmamış sayılacağını ihtar etmiştir.

Başvurucu 29/6/2020 tarihinde karara itiraz etmiştir. İtiraz dilekçesinde 28/7/1951 tarihli Birleşmiş Milletler Mültecilerin Hukuki Statüsüne İlişkin Sözleşme'nin (Cenevre Sözleşmesi) 7. ve 16. maddeleri çerçevesinde mütekabiliyet şartının aranmaması gerektiğini, sigortalı bir işte çalışmadığından ve üzerine kayıtlı araç ile taşınmaz olmadığından dava harç ve masraflarını karşılayacak durumu bulunmadığını belirtmiştir.

İtirazı inceleyen Gaziantep 8. Aile Mahkemesi 1/7/2020 tarihli kararıyla itirazı kesin olarak reddetmiş, Gerekçede 12/1/2011 tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 334. maddesinde yer alan mütekabiliyet şartı somut olayda gerçekleşmediğinden Gaziantep 7. Aile Mahkemesinin kararının gerekçesinin yerinde olduğunu belirtmiştir.

Mahkeme 6/11/2020 tarihli ara kararıyla başvuru sahibinin verilen kesin süre içinde harcı yatırmadığından 31/7/2020 tarihinden itibaren dosyanın işlemde kaldırılmasına, akabinde aynı tarihli kararıyla dosyanın işlemde kaldırıldığı tarihten itibaren üç ay içinde yenileme dilekçesi verilmediği gerekçesiyle 3/11/2020 tarihi itibarıyla davanın açılmamış sayılmasına karar vermiştir.

Başvurucu, adli yardım talebinin reddedilmesine dair karara karşı yaptığı itirazın reddine ilişkin hükmü 16/7/2020 tarihinde öğrendikten sonra 13/8/2020 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

Başvurucu, mütekabiliyet şartının sağlanamaması nedeniyle adli yardım talebinin reddedilmesinin adalete erişimini engellediğini ve adil yargılanma hakkı ile eşitlik ilkesinin ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

DulkadirHan Hukuk Bürosu
Av. Gizay Dulkadir
Stj. Av. Şükrü Bereket
Stj. Av. Furkan Öztürk

Başvuru, mahkemeye erişim hakkı çerçevesinde incelenmiştir. Adli yardım talebinin reddine yönelik bireysel başvuruların, esası devam eden yargılamadan bağımsız olarak mahkemeye erişim hakkı bağlamında incelenebileceği Tacettin Ceylan kararına atıfla belirtilmiştir. Somut başvuru da kabul edilebilir bulunmuştur.

Daha önceki Mohamma Salem Pashto ve Nazı Salem kararında, mütekabiliyet şartının kategorik olarak uygulanmasının, ekonomik zorluk içinde olan yabancıların adli yardımdan yararlanmalarını engellediği ve dava açma haklarını ihlal ettiği değerlendirilmiştir.

Kanunun, hâkime bireylerin özel durumlarını (ekonomik güçsüzlük vb.) değerlendirme yetkisi tanımadığı, bunun da dava açmayı veya sürdürmeyi imkânsız hâle getirebileceği belirtilmiştir.

Sonuç olarak, mütekabiliyet şartının mutlak uygulanmasının anayasal güvencelerle çatıştığı ifade edilmiştir.

Somut başvuruda da anılan karardan ayrılmayı gerektirir bir husus bulunmamaktadır. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine karar verilmiştir.

BAHAR GÜVENDİK BAŞVURUSU

Başvuru Numarası: 2021/46974

Karar Tarihi: 6/6/2024

Başvuru; haksız olarak uygulanan konutu terk etmeme adli kontrol tedbirine dayalı olarak hükmedilen tazminatın yetersiz olması nedeniyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının, yargılamanın uzun sürmesi nedeniyle de makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

İzmir Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından Fetullahçı Terör Örgütü/Paralel Devlet Yapılanmasının propagandasını yapma suçunu işlediği isnadıyla hakkında yürütülen soruşturma kapsamında başvurucu 16/8/2018 tarihinde saat 06.05 sıralarında gözaltına alınmış, aynı tarihte tutuklanması talebiyle sulh ceza hâkimliğine sevk edilmiştir.

İzmir 1. Sulh Ceza Hâkimliği (Sulh Ceza Hâkimliği) 16/8/2018 tarihinde başvurucu hakkında konutu terk etmeme adli kontrol tedbiri uygulanmasına, 12/2/2019 tarihli kararıyla da konutu terk etmeme şeklindeki adli kontrol tedbirinin kaldırılmasına ve başvurucu hakkında yurt dışına çıkamama adli kontrol tedbiri uygulanmasına karar vermiştir. Başvurucu hakkında 5 ay 27 gün süreyle konutu terk etmeme adli kontrol tedbiri uygulanmıştır.

Müşnet suçtan yürütülen yargılama sonucunda İzmir 21. Ağır Ceza Mahkemesi başvurucu hakkında beraat kararı vermiştir. Beraat kararı istinaf kanun yoluna başvurulmadan 19/2/2021 tarihinde kesinleşmiştir.

Başvurucu 31/3/2021 tarihinde uygulanan haksız yakalama, gözaltı ve konutu terk etmeme adli kontrol tedbirleri nedeniyle 30.000 TL maddi, 30.000 TL manevi tazminatın ödenmesi talebiyle dava açmıştır.

DulkadirHan Hukuk Bürosu
Av. Gizay Dulkadir
Stj. Av. Şükrü Bereket
Stj. Av. Furkan Öztürk

İzmir 10. Ağır Ceza Mahkemesi (Ağır Ceza Mahkemesi) 24/6/2021 tarihinde başvuruçunun maddi ve manevi tazminat taleplerinin kısmen kabulüyle başvuruçunun haksız olarak gözaltında geçirdiği bir gün için başvuruçuya 51,71 TL maddi, 60 TL manevi tazminat ödenmesine karar vermiştir. Ağır Ceza Mahkemesi, Yargıtay içtihadında da belirtildiği üzere 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 141. maddesi kapsamında olmadığından konutu terk etmeme adli kontrol tedbiri uygulanan sürenin tazminat miktarı hesaplanırken dikkate alınmayacağını belirtmiştir.

Başvuruçucu, haksız olarak uygulanan konutu terk etmeme adli kontrol tedbiri nedeniyle tazminata hükmedilmemesinin hukuka aykırı olduğunu belirterek istinaf kanun yolu başvurusunda bulunmuştur. Başvuruçunun istinaf kanun yolu başvuru dilekçesinde gözaltı tedbiri nedeniyle hükmedilen tazminata dair bir iddiası bulunmamaktadır.

Başvuruçunun istinaf kanun yolu başvurusunu İzmir Bölge Adliye Mahkemesi 14. Ceza Dairesi (Bölge Adliye Mahkemesi) 22/9/2021 tarihinde düzelterek esastan reddetmiştir. Bölge Adliye Mahkemesi "...davacı hakkında uygulanan adli kontrol tedbirinin niteliği nazara alınmadan, sadece 1 günlük gözaltı süresi dikkate alınmak suretiyle bu ölçütlere uymayacak şekilde eksik manevi tazminata hükmolunması hukuka aykırı olup..." gerekçesiyle başvuruçucu lehine hükmedilen tazminat miktarının 1.000 TL olarak düzeltilmesine karar vermiştir.

Başvuruçucu, nihai kararı 27/9/2021 tarihinde öğrenmiş ve 22/10/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

Başvuruçucu, yaklaşık 6 ay süreyle konutu terk etmeme adli kontrol tedbirine tabi tutulduğunu, bu tedbirin haksız olduğunu ve bu süreçte uğradığı zarar için ödenen 1.000 TL manevi tazminatın yetersiz kaldığını belirterek, kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

Başvurunun, kişi hürriyeti ve güvenliği hakkı kapsamında açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve başka bir kabul edilemezlik sebebi bulunmadığı için incelenebilir olduğu kararlaştırılmıştır.

Anayasa Mahkemesi, konutu terk etmeme tedbirinin kişinin hareket serbestisi üzerindeki etkisinin yoğunluğu nedeniyle yalnızca seyahat özgürlüğü değil, kişi hürriyeti ve güvenliği hakkına müdahale teşkil ettiğini önceki kararlarına dayanarak belirtmiştir.

Bu madde, kişi hürriyeti ve güvenliği hakkını güvence altına alır. Maddeye göre:

Özgürlük yalnızca belirli durumlarda kısıtlanabilir (2. ve 3. fıkralar). Hürriyetten yoksun bırakılan kişilere tanınan güvenceler (4.-8. fıkralar) sağlanmalıdır.

Maddede belirtilen kurallara aykırı bir işleme tabi tutulan kişilerin zararlarının, tazminat hukukunun genel prensiplerine göre devlet tarafından karşılanması gerektiği (9. fıkra) hüküm altına alınmıştır.

Anayasa Mahkemesi, başvuruçunun, 19. maddenin ilk sekiz fıkrasına aykırı bir işleme tabi tutulup tutulmadığını ve bu kapsamda zararının tazmin edilip edilmediğini değerlendirmiştir.

Bölge Adliye Mahkemesi, başvuruçunun hukuka aykırı şekilde gözaltına alındığını ve konutu terk etmeme tedbirine tabi tutulduğunu tespit etmiş ve manevi tazminat hükmetmiştir. Ancak tazminat miktarının yeterliliği, Anayasa Mahkemesi'nin incelemesine bırakılmıştır.

2 Mart 2024'te yürürlüğe giren 7499 sayılı Kanun ile konutu terk etmeme tedbirine maruz kalan ve beraat eden kişilere maddi ve manevi zararlarının tazmini hakkı tanınmıştır. Ancak bu düzenleme,

sadece 1 Haziran 2024 sonrası kesinleşen kararlar için geçerlidir. Bu nedenle başvurunun davasına uygulanmamıştır.

Başvurucuya yaklaşık 6 aylık konutu terk etmeme tedbiri uygulanmış ve karşılığında yalnızca 1.000 TL manevi tazminat ödenmiştir.

Anayasa Mahkemesi, bu tazminat miktarının başvurunun manevi zararını karşılamaktan uzak olduğu ve tazminat hakkının özünü zayıflattığı kanaatine varmıştır. Daha önceki benzer davalarda hükmedilen tazminatlarla kıyaslandığında da ödenen miktarın oldukça düşük olduğu ifade edilmiştir.

Anayasa Mahkemesi, başvurunun Anayasa'nın 19. maddesinin 3. ve 9. fıkralarında güvence altına alınan kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine karar vermiştir.

ABDÜLVAHAP YUSUF ÇEVİK VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU

Başvuru Numarası: 2020/31336

Karar Tarihi: 2/10/2024

Başvuru, kapalı görüşün dinlenmesi ve kayda alınması nedeniyle haberleşme hürriyeti ile özel hayata ve aile hayatına saygı hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

Ekli listenin (B) sütununda gösterilen dosyalar, konu yönünden hukuki irtibat bulunması nedeniyle 2020/31336 numaralı bireysel başvuru dosyası ile birleştirilmiş; diğer başvuru dosyaları kapatılmış ve inceleme 2020/31336 numaralı bireysel başvuru dosyası üzerinden yürütülmüştür.

Farklı ceza infaz kurumlarında bulunan başvuru sahipleri, kapalı görüşler için ayrılan camlı bölmelerde telefonla yapılan görüşmelerin dinlenmesinin ve kayda alınmasının ilgili mevzuata aykırı olduğunu iddia ederek uygulamanın kaldırılması için İnfaz Hâkimliklerine şikâyetle bulunmuştur. İnfaz Hâkimlikleri şikâyetleri reddetmiştir. Karar gerekçelerinde; söz konusu uygulamanın 17/6/2005 tarihli ve 25848 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Hükümlü ve Tutukluların Ziyaret Edilmeleri Hakkında Yönetmelik'in (Ziyaret Yönetmeliği) 7. maddesine dayandığı, bu uygulamanın kurum güvenliği için gerekli olduğu belirtilerek idarenin tesis ettiği işlemde hukuka aykırılık görülmediği vurgulanmıştır. Bir kısım İnfaz Hâkimliği kararlarının gerekçesinde anılan gerekçelerden farklı olarak 6/4/2006 tarihli ve 26131 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Ceza İnfaz Kurumlarının Yönetimi ile Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Tüzük'ün (İnfaz Tüzüğü) 88. maddesinin dördüncü fıkrasına göre hükümlülerin yakınları ile yaptığı telefon görüşmelerinin idare tarafından dinleneceğinin ve elektronik aletler ile kayda alınacağına düzenlendiği ifade edilmiştir. Bazı İnfaz Hâkimlikleri ise ret kararlarının gerekçesinde 13/12/2004 tarihli ve 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun'un 66. maddesinde yer alan telefon görüşmelerinin dinlenebileceği ve kaydedilebileceğine ilişkin hüküm yer almaktadır.

Başvuru sahipleri, cezaevindeki kapalı ziyaretlerde telefonla yapılan görüşmelerin dinlenip kaydedilmesinin hukuka aykırı olduğunu belirterek haberleşme hürriyeti, özel hayata ve aile hayatına saygı hakkı, ve adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Adalet Bakanlığı ise mevzuat ve önceki yargı

DulkadirHan Hukuk Bürosu
Av. Gizay Dulkadir
Stj. Av. Şükrü Bereket
Stj. Av. Furkan Öztürk

kararlarına atıfta bulunarak başvuruların somut olay koşullarında değerlendirilmesi gerektiğini belirtmiştir.

Anayasa Mahkemesi, Eşref Köse başvurusunda, kapalı görüşlerdeki konuşmaların teknik araçlarla dinlenmesi ve kaydedilmesinin haberleşme hürriyeti ile özel hayata ve aile hayatına saygı hakkına müdahale teşkil ettiğine karar vermiştir. Bu tür müdahalelerin kanuni bir dayanağının olmadığı belirtilmiştir. Yasal düzenlemenin, hangi koşullarda ve ne şekilde dinleme ve kaydetme yapılacağını açıkça düzenlemediği, bunun da kanunilik ilkesini ihlal ettiği ifade edilmiştir.

Başvurucuların kapalı görüşlerdeki telefon konuşmalarının dinlenmesi ve kaydedilmesi sırasında, yasal dayanak bulunmadığı değerlendirilmiştir. Kanunilik koşulu sağlanmadığından, diğer ölçütlerin (meşru amaç, orantılılık) incelenmesine gerek görülmemiştir.

Anayasa Mahkemesi, haberleşme hürriyeti ile özel hayata ve aile hayatına saygı haklarının ihlal edildiğine karar vermiştir.

CEMİLE UYSAL VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU

Başvuru Numarası: 2021/8312

Karar Tarihi: 2/10/2024

Başvuru, mülke ulaşılamamasından kaynaklanan zararın tazmini için yapılan idari başvurunun süresinde görülmemesi nedeniyle mülkiyet hakkıyla bağlantılı olarak etkili başvuru hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir. Başvurular süresinde yapılmıştır. Başvuruların kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

Ekli listenin (B) sütununda gösterilen dosyaların konu yönünden hukuki irtibat bulunması nedeniyle 2021/8312 numaralı bireysel başvuru dosyası ile birleştirilmesine ve incelemenin 2021/8312 numaralı bireysel başvuru dosyası üzerinden yürütülmesine karar verilmesi gerekir.

Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Osman Kızılcın ([GK], B. No: 2021/11655, 28/7/2022) kararında uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevede evvela süregelen müdahalelerde zarar konusu olay için somut bir tarih belirlenemeyeceği vurgulanmıştır. Ardından 17/7/2004 tarihli ve 5233 sayılı Terör ve Terörle Mücadeleden Doğan Zararların Karşılansısı Hakkında Kanun'un 6. maddesinde belirtilen sürelerin müdahalenin kesildiği tarihten itibaren başlatılması gerektiği, aksi yorumun başvuruçunun müdahalenin başlangıcının altmışıncı gününden sonra her gün Zarar Tespit Komisyonuna başvurusu sonucunu doğuracağına işaret edilmiştir. Sonuç olarak Zarar Tespit Komisyonuna başvuru süresine ilişkin yorumun; makul olmayan, zarar konusu olayın âdeta her yıl kesintiye uğrayarak tekrarlandığını kabul eden, aşırı şekilci ve başvuruçunun 5233 sayılı Kanun'la getirilen tazminat imkânından yararlanmasını zorlaştıran katı bir yorum olduğu değerlendirilerek Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkı ile bağlantılı olarak Anayasa'nın 40. maddesinde düzenlenen etkili başvuru hakkının ihlal edildiğine karar verilmiştir.

DulkadirHan Hukuk Bürosu
Av. Gizay Dulkadir
Stj. Av. Şükrü Bereket
Stj. Av. Furkan Öztürk

Somut başvuruda da anılan kararda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır. Bu doğrultuda başvurucuların Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkı ile bağlantılı olarak Anayasa'nın 40. maddesinde düzenlenen etkili başvuru hakkının ihlal edildiğine karar verilmiştir.

MUSTAFA AKYILDIZ BAŞVURUSU

Başvuru Numarası: 2020/23302

Karar Tarihi: 2/10/2024

Başvuru, eczane ile yapılan sözleşmenin feshedilmesi nedeniyle özel hayata saygı hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

Başvurucu, Batman'da bir eczanenin sahibi ve mesul müdürü olarak SGK ile imzalanan Tıp Sözleşme çerçevesinde SGK kapsamındaki hastalara ilaç satışı yapmaktadır. SGK, 2/1/2018 tarihli yazısıyla, sözleşmenin Protokol'ün 5.1. maddesi gereği tek taraflı feshedileceğini bildirmiştir. Bu maddeye göre tarafların, bir ay önceden yazılı bildirimde bulunarak sözleşmeyi her zaman feshedebileceği düzenlenmiştir. Fesih bildirim üzerine başvurucu, fesih işleminin iptali ve Medula sistemine erişimin sağlanması amacıyla Ankara 14. Asliye Hukuk Mahkemesi'nde tedbir talepli dava açmıştır.

SGK'nın gönderdiği fesih yazısında, Protokol'ün fesih sebeplerinden hiçbirine yer verilmemiştir. Başvurucu hakkında feshi gerektirecek herhangi bir soruşturma, kovuşturma veya disiplin cezası bulunmamaktadır.

Medula sistemine erişim engelinin, bölgedeki başka bir eczane olmaması nedeniyle hastaları mağdur edeceği belirtilmiştir.

SGK, fesih yetkisinin Protokol'ün 5.1. maddesine dayandığını, bu düzenlemenin hukuka uygun olduğunu ve işin esasını çözecek mahiyette ihtiyati tedbir kararı verilemeyeceğini ileri sürmüştür. Ayrıca SGK, 667 sayılı KHK kapsamında yapılan güvenlik soruşturması sonucunda fesih kararı alındığını bildirmiştir.

Ankara 14. Asliye Hukuk Mahkemesi, Protokol'ün 5.1. maddesine uygun şekilde fesih bildirim yapıldığını belirterek davayı reddetmiştir. Mahkeme, SGK'nın fesih gerekçesi bildirmek zorunda olmadığını, fesih işleminin Protokol hükümlerine uygun olduğunu ifade etmiştir.

Başvurucu, istinaf başvurusunda fesih gerekçelerinin Protokol'de belirtilen sebeplerle örtüşmediğini ve Medula sisteminin bir aylık süre dolmadan kapatıldığını vurgulamıştır. Ayrıca eczane gelirinin %90'ının reçeteli ilaçlardan oluştuğunu, bu nedenle SGK ile sözleşme yapmadan ticari faaliyet yürütmenin mümkün olmadığını ifade etmiştir. Ancak Ankara Bölge Adliye Mahkemesi, SGK'nın fesih gerekçesi sunma yükümlülüğünün bulunmadığını, tarafların özel hukuk kurallarına tabi olduğunu ve basiretli bir tacir olarak başvurucunun sözleşme hükümleriyle bağlı olduğunu belirterek istinaf talebini reddetmiştir.

DulkadirHan Hukuk Bürosu
Av. Gizay Dulkadir
Stj. Av. Şükrü Bereket
Stj. Av. Furkan Öztürk

Başvurucu, Yargıtay'a yaptığı temyiz başvurusunda, mahkemelerin iddialarını dikkate almadığını, savunma hakkını ihlal ettiğini ve kararların gerekçesiz olduğunu ileri sürmüştür. Yargıtay 3. Hukuk Dairesi, yerel mahkemenin ve istinaf mahkemesinin kararlarını usul ve yasaya uygun bularak onamıştır.

Başvurucu, nihai kararı 17/7/2020 tarihinde öğrenmiş ve 10/8/2020 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur. Başvuruda şu iddialar öne sürülmüştür:

Fesih işleminin savunma hakkını ihlal ettiği, Medula sisteminin kapatılmasının hukuka aykırı olduğu, SGK ile sözleşme yapmadan ticari faaliyet sürdürmenin imkânsız olduğu, Kararların gerekçesiz ve delillere dayanmaksızın verildiği.

Başvurucu; somut hiçbir neden bulunmaksızın gerçekleştirilen fesih işleminin hukuka aykırı olduğunu, nitekim SGK'ya birçok kez başvurmasına rağmen ileri güvenlik soruşturması nedeniyle işlem tesis edildiğinin belirtilmesi ile yetinildiğini öne sürmüştür. Başvurucu, yargılama aşamasında da Protokol'de yer alan fesih nedenleri arasında güvenlik soruşturmasına ilişkin bir düzenleme bulunmadığını beyan ettiğini ancak yargı mercilerince soyut ve genel geçer ifadeler ile ret kararı verildiğini belirtmiştir. Medula sisteminin kapatılması nedeniyle ilaç satışı yapamadığını ifade eden başvurucu, gelirin tamamına yakını kaybettiği gibi şahsi ve mesleki itibarının da zedelendiğini vurgulayarak gerekçeli karar hakkının, maddi ve manevi varlığın korunması ve geliştirilmesi hakkının, çalışma hakkının ve özel hayata saygı hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

Bakanlık görüşünde başvurucu tarafından ileri sürülen iddiaların kanun yolu şikâyeti niteliğinde olup olmadığını, yapılacak kabul edilebilirlik incelemesinde dikkate alınması gerektiği belirtilmiştir. Görüşte ayrıca, masumiyet karinesinin ihlali iddiası bakımından yargı mercilerinin değerlendirmesinin, başvurucuya ceza yargılaması anlamında suç isnat eden ya da başvurucunun suçlu olduğunu ifade veya ima eden bir tespiti içermediği ifade edilmiştir. Sonuç olarak, mevcut başvuruda başvurucunun adil yargılanma hakkı kapsamında masumiyet karinesinin ihlal edilip edilmediği konusunda inceleme yapılırken yukarıda yer verilen Anayasa ve ilgili mevzuat hükümleri, Anayasa Mahkemesi içtihatları ve somut olayın kendine özgü koşulları dikkate alınarak bir inceleme yapılması gerektiği bildirilmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı verdiği cevapta bireysel başvuru formundaki beyanlarını tekrar ederek aynı yöndeki uzman mütalaasını sunmuştur.

Başvurucunun SGK (Sosyal Güvenlik Kurumu) ile yaptığı sözleşmesinin feshedilmesinin özel hayata saygı hakkını ihlal edip etmediğini inceleyen bir anayasa mahkemesi kararının özeti ve değerlendirmesini içermektedir.

Başvurucu, SGK ile yapılan Tıp Sözleşmesinin feshedilmesinin ardından SGK kapsamındaki kişilere ilaç satma yetkisini kaybetmiş ve bu durumun özel hayatına ciddi etkiler yarattığını iddia etmiştir. Anayasadaki özel hayat hakkının ihlali, SGK ile yapılan sözleşmenin feshedilmesinin sonuçları açısından incelenmiştir. Bu müdahalenin, başvurucunun meslek hayatını önemli ölçüde etkileyip, sosyal ve mesleki itibarını zedeleyeceği anlaşılmaktadır.

Başvurunun, özel hayata saygı hakkının ihlaline dair iddialarının açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve başka bir kabul edilemezlik nedeni bulunmadığı belirtilerek, başvurunun kabul edilebilir olduğu ifade edilmiştir.

Başvurucunun özel hayatına müdahale eden bu durumun, kamu gücü kullanan SGK tarafından gerçekleştirildiği belirtilmiştir. Bu durumda, devletin negatif yükümlülükleri gereği, bireylerin özel hayatına keyfi müdahalelerden kaçınması gerektiği, pozitif yükümlülükleri gereği ise özel hayatın

DulkadirHan Hukuk Bürosu
Av. Gizay Dulkadir
Stj. Av. Şükrü Bereket
Stj. Av. Furkan Öztürk

korunmasına yönelik tedbirler alması gerektiği vurgulanmıştır. Ayrıca, SGK'nın kamu gücüne dayalı bir müdahale ile başvurucunun sözleşmesini feshettiği belirtilmiş ve müdahalenin özel hayata saygı hakkına yönelik bir etkisi olduğu değerlendirilmiştir.

Başvurucunun sözleşmesinin feshedilmesi, SGK tarafından yapılan bir işlem olduğu için, özel hayat hakkına müdahale edilmiştir.

Anayasa'nın 13. maddesi çerçevesinde, temel haklar yalnızca kanunla sınırlanabilir. Söz konusu müdahalenin, yasal dayanağının yeterince sağlam olmadığı ve Anayasa'nın 20. maddesine uygun olup olmadığına dair bir inceleme yapılması gerektiği ifade edilmiştir.

Başvurucunun sözleşmesinin feshedilmesinin yasal dayanağının yeterli olmadığı, yargı mercilerinin bu dayanağı net bir şekilde ortaya koymadığı vurgulanmıştır.

SGK tarafından başvurucunun sözleşmesinin feshedilmesinin, kamu güvenliğini sağlamak gibi meşru bir amaca dayandığı, dolayısıyla bu müdahalenin meşru bir amaca hizmet ettiği ifade edilmiştir.

Demokratik toplumda, kişisel hakların sınırlandırılmasında, zorunlu bir toplumsal ihtiyacın karşılanması gerektiği belirtilmiştir. Bu doğrultuda, başvurucunun meslek hayatına yönelik yapılan müdahalenin, kamu hizmetinin sürdürülebilirliğine katkı sağlama amacını taşıdığı ifade edilmiştir.

Başvurucunun sözleşmesinin feshi, SGK tarafından Medula sistemine erişiminin engellenmesiyle birlikte gerçekleşmiştir. Medula sistemine erişimi olmayan bir eczanenin, SGK kapsamında ilaç talebinde bulunan hastaların reçetelerini karşılaması mümkün değildir. Bu da eczacının faaliyetlerini sürdürebilmesi için önemli bir engel teşkil etmektedir. Dolayısıyla, eczacının serbest meslek faaliyeti bu sistem aracılığıyla gerçekleştirilebilmekte ve sistemin dışına çıkarılmak mesleğin icra edilememesi anlamına gelmektedir.

Başvurucunun sözleşmesinin feshedilmesinde, idarenin takdir yetkisini kullanırken adil bir denetim yapılmadığı ifade edilmiştir. Ayrıca, güvenlik soruşturmasının içeriği ve sonuçlarının denetlenmemesi nedeniyle, başvurucuya dair bireyselleştirilmiş bir gerekçe sunulmamıştır.

Mahkemeler tarafından başvurucunun sözleşmesinin feshiyle ilgili yapılan işlemlerin yeterince denetlenmediği, SGK'nın başvurucuya yönelik müdahalesinin demokratik toplum düzenine uygun olmadığından dolayı, özel hayata saygı hakkının ihlal edildiği sonucuna varılmıştır.

JÜLİET DEMİRCİOĞLU VE SONA Z MENTEŞE BAŞVURUSU

Başvuru Numarası: 2021/27147

Karar Tarihi: 2/10/2024

Başvuru, başvurucuların cemaat vakfı yönetimi seçimi yapılması taleplerinin reddedilmesi nedeniyle örgütlenme özgürlüğünün ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

Başvurular 18/6/2021 tarihinde yapılmıştır. Her iki başvurucunun bireysel başvuruları, konu bakımından hukuki irtibat nedeniyle bu dosya üzerinde birleştirilmiştir. Komisyon, başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

DulkadirHan Hukuk Bürosu
Av. Gizay Dulkadir
Stj. Av. Şükrü Bereket
Stj. Av. Furkan Öztürk

Başvuru belgelerinin bir örneği, bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık görüşünü bildirmiştir. Başvurucular, Bakanlığın görüşüne karşı süresinde beyanda bulunmuştur.

Başvurucular Gedikpaşa Surp Hovhannes Ermeni Kilisesi Vakfı isimli cemaat vakfının doğal üyesidirler (Cemaat vakıflarına ilişkin tarihsel süreç ve bu vakıfların üyeliği ile ilgili detaylı açıklamalar için bkz. Corc Kasapoğlu ve Niko Mavrakis, B. No: 2019/35842, 2/5/2023, § 9,10 ; Efthymia Meentzlou ve diğerleri, B. No: 2019/5202, 19/12/2023, § 6,7).

Başvurucular 3/6/2020 tarihinde Vakıf yönetimine başvurarak; Vakıf yönetim kurulu seçimlerinin on yılı aşkın süredir yapılmadığını, seçimin yapılmasının sağlanması için Vakıflar Genel Müdürlüğüne başvuruda bulunulmasını talep etmişlerdir. Vakıf yönetim kurulunun 20/7/2020 tarihinde verdiği cevabi yazıda; 27/9/2008 tarihli ve 27010 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Cemaat Vakıfları Yönetim Kurulu Seçimlerinin Seçim Esas ve Usullerine İlişkin Yönetmeliğin Yürürlükten Kaldırılmasına Dair Yönetmelik'in (2008 tarihli Yönetmelik), 19/1/2013 tarihli ve 28533 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Vakıflar Yönetmeliği'nde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik (2013 tarihli Yönetmelik) ile yürürlükten kaldırıldığı belirtilmiştir. Vakıf yönetimi yürürlükteki düzenlemeler gereği herhangi bir seçim yapılamadığını ve bu kapsamda bir taleple Vakıflar Genel Müdürlüğüne başvuruda bulunmanın anlamsız olduğunu ifade etmiştir. Bunun üzerine başvurucular 4/8/2020 ve 7/8/2020 tarihlerinde Vakıflar Genel Müdürlüğüne başvuruda bulunarak, Vakfın seçimlerinin yapılmasını talep etmişlerdir. Vakıflar Genel Müdürlüğü konuyla ilgili yönetmelik çalışmalarının devam ettiğini; bu süreçte cemaat vakıflarının ölüm, istifa vb. sebeplerle eksilen yönetim kurullarının, kalan yönetim kurulunun kararıyla kendi cemaati arasından üye sayılarının tamamlanabileceğini bildirmiştir.

Bunun üzerine başvurucular 27/10/2020 tarihinde Ankara 8. İdare Mahkemesinde, Vakıflar Genel Müdürlüğünün zımni ret işleminin iptali talepli dava açmışlardır. Mahkeme 29/12/2020 tarihinde davaların görev yönünden reddine karar vermiştir. Gerekçeli kararlarda; cemaat vakıfları da dâhil olmak üzere mazbut, mülhak ve esnaf vakıfları ile yeni vakıfların özel hukuk tüzel kişisi olduğu, Vakıflar Genel Müdürlüğünün denetim yetkisinin, cemaat vakfı yöneticilerinin seçiminin, kanun ve yönetmeliğe uygun olarak yapılıp yapılmadığı ile sınırlı olduğu belirtilmiştir. Kararlarda; özel hukuk tüzel kişisi olan cemaat vakıflarının yönetici seçimlerinin yapılmasına, yapılmış seçimlerin iptaline veya seçimin geçerli olduğuna ilişkin karar verme görev ve yetkisinin adli yargı yerine ait olduğunun altı çizilmiştir.

Anılan kararlar Ankara Bölge İdare Mahkemesi 10. İdari Dava Dairesinin 7/4/2021 ve 14/4/2021 tarihli kararlarıyla onanmıştır. Nihai kararların tebliği üzerine başvurucular, süresinde bireysel başvuruda bulunmuşlardır.

Bakanlık, 2022'de yürürlüğe giren Yönetmelik hükümleri çerçevesinde Vakıf seçimlerinin yapılması nedeniyle başvurucuların mağduriyetlerinin devam edip etmediğini değerlendirmesi gerektiğini belirtmiştir. Başvurucular, Vakıf seçimlerinin uzun yıllar yapılmaması nedeniyle mağduriyet yaşadıklarını ileri sürmektedirler.

Anayasa Mahkemesi'nin 6216 sayılı Kanun'un 46. maddesi gereği, bireysel başvuru ancak başvuru gıcncel ve doğrudan etkilenmesi durumunda yapılabilir. Başvurucular, vakfın doğal üyeleri olmalarına rağmen, Vakıf seçimlerine katılamamış ve örgütlenme süreçlerinde yer alamamışlardır. Bu durum, başvurucuların mağduriyetini sürdüren bir durum olarak değerlendirilmiştir.

Anayasa Mahkemesi, bazı davalarda başvurucuların başvuru yollarını tüketip tükendiğini de incelemiştir. Ancak bu davada, başvurucuların Vakıf seçimlerinin yapılmaması nedeniyle doğrudan

DulkadirHan Hukuk Bürosu
Av. Gizay Dulkadir
Stj. Av. Şükrü Bereket
Stj. Av. Furkan Öztürk

mağduriyet yaşamaları göz önüne alındığında, başvuru yollarının tükenmediği kabul edilmiştir. Bu nedenle başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmiştir.

Örgütlenme özgürlüğü, bireylerin kolektif bir oluşumda bir araya gelerek toplumsal, kültürel, siyasal ve ekonomik amaçlarını gerçekleştirme hakkıdır. Örgütlenme özgürlüğü, ifade özgürlüğüyle yakından ilişkilidir ve bireylerin düşüncelerini açıklama, yayma ve bu düşünceler doğrultusunda örgütlenme haklarını içerir. Demokrasilerde örgütlenme özgürlüğü, devletin saygı göstermesi gereken temel haklardan biridir.

Devlet, örgütlenme özgürlüğü için yalnızca müdahalede bulunmama yükümlülüğüne sahip değildir; aynı zamanda üçüncü kişilerin bu özgürlüğe müdahale etmesine karşı da kişileri korumakla yükümlüdür. Yani, devletin, örgütlenme özgürlüğüne müdahale eden durumlarda etkili koruma ve caydırıcı tedbirler alması gerekir.

Başvurucular, dinî azınlığa mensup bireylerdir. Azınlıkların kimliklerini koruma ve kendi haklarını ifade etme ihtiyaçları, çoğunluk grubundakilere göre daha hassastır. Bu nedenle, devletin azınlık haklarını koruma ve etkin bir şekilde örgütlenme haklarının kullanılmasını sağlama sorumluluğu daha büyüktür.

Başvurucular, 5737 sayılı Kanun uyarınca, cemaat vakıflarının seçim usullerini belirleyen yönetmeliğin bulunmaması nedeniyle uzun yıllar boyunca seçim yapılmamış ve bu durum örgütlenme özgürlüğünü kullanmalarını engellemiştir. İlgili yönetmeliğin iptali ve sonrasında yeni bir yönetmelik çıkarılmaması nedeniyle, başvurucular yıllarca vakıf yönetim seçimlerine katılamamış, dolayısıyla örgütlenme özgürlüklerinden etkin şekilde yararlanamamıştır.

Cemaat vakıflarının seçim usullerini düzenleyen yönetmeliğin iptali ve yeni yönetmeliğin çıkarılmaması, devletin üzerine düşen yükümlülüğü yerine getirmediğini ortaya koymuştur. Bu durum, başvurucuların örgütlenme haklarını kullanamamalarına neden olmuştur. Devletin bu konuda gerekli düzenlemeleri yapmaması, başvurucuların mağduriyetine yol açmıştır.

Başvurucular, vakıf seçimlerinin yapılması için idareye başvurmuş ancak talepleri reddedilmiştir. Yargı süreci sonucunda davalar, görev yönünden reddedilmiş ve başvurucuların taleplerine dair bir karar verilmemiştir. Başvurucular, bu süreçte Vakıf yönetimiyle ilgili oy kullanamamış, seçimlerde söz sahibi olamamış ve sonuç olarak örgütlenme haklarını kullanamamışlardır.

Devlet, uzun süre boyunca, cemaat vakıflarının seçim usullerini düzenleyecek bir yönetmelik çıkarmayarak başvurucuların örgütlenme özgürlüklerini kullanmalarını engellemiş ve bu durum, devletin pozitif yükümlülüklerini yerine getirmemesi anlamına gelmiştir. Anayasa Mahkemesi, devletin başvuruculara yönelik pozitif yükümlülüklerini yerine getirmediği için başvurularının haklı olduğuna karar vermiştir.

Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 33. maddesinde güvence altına alınan örgütlenme özgürlüğünün ihlal edildiğine karar verilmiştir.

MUHARREM ÖZDEN BAŞVURUSU**Başvuru Numarası: 2021/7290****Karar Tarihi: 18/9/2024**

Başvuru, kamudaki görevine iade edilirken daha önceki görevine atama yapılmaması nedeniyle özel hayata saygı hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

Başvurucu, Çorum'da bulunan Hitit Üniversitesi Tıp Fakültesi İç Hastalıkları Anabilim Dalında araştırma görevlisi olarak görev yapmaktayken 17/4/2017 tarihli ve 689 sayılı Olağanüstü Hal Kapsamında Bazı Tedbirler Alınması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname (689 sayılı KHK) kapsamında kamu görevinden çıkarılmıştır. Başvurucu, kamu görevinden çıkarılma işlemine karşı Olağanüstü Hâl İşlemleri İnceleme Komisyonuna (Komisyon) başvurmuş; Komisyon başvurusunun talebini kabul ederek kamu görevine iadesine karar vermiştir. Bunun üzerine Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı (YÖK) Yürütme Kurulu 13/12/2019 tarihinde, başvurusunun Yozgat Bozok Üniversitesi Tıp Fakültesi İç Hastalıkları Anabilim Dalına atanmasına karar vermiştir.

Başvurucu, Yozgat Bozok Üniversitesine atanmasına ilişkin işlemin iptali talebiyle Yozgat İdare Mahkemesinde (Mahkeme) dava açmıştır. Mahkeme 4/9/2020 tarihinde davanın reddine karar vermiştir. Kararda, idarenin 23/1/2017 tarihli ve 29957 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren 685 sayılı Olağanüstü Hal İşlemleri İnceleme Komisyonu Kurulması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname'nin (685 sayılı KHK) "Kararların uygulanması" başlıklı 10. maddesine dayanarak atama işlemini gerçekleştirdiği, anılan maddede kamu görevine iade kararı alınan öğretim elemanlarının önceki görev yerleri ile Ankara, İstanbul ve İzmir'de bulunan yükseköğretim kurumlarına atamalarının yapılmayacağına dair açık hüküm bulunduğu ve başvurusunun kendi tercihi doğrultusunda ve birinci tercihine atamasının yapıldığı, dolayısıyla dava konusu atama işleminde hukuka aykırılık bulunmadığı belirtilmiştir.

Başvurucu, karara karşı istinaf kanun yoluna başvurmuştur. İstinaf incelemesini yapan Bölge İdare Mahkemesi, mahkeme kararında usul ve hukuka aykırılık bulunmadığı gerekçesiyle istinaf başvurusunun esaslanmasına karar vermiştir.

Başvurucu, nihai hükmü 21/12/2020 tarihinde öğrendikten sonra 20/1/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

Başvurucu; görevine iade edildiği hâlde eski Üniversitesine atanmamasının haksızlık olduğundan, eski Üniversitesinin daha kapsamlı bir eğitim verdiği için ayrıca eşinin Çorum'da çakılı kadroda görev yapması nedeniyle ailesinin de mağdur edildiğinden yakınmaktadır. Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün 71. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca başvurunun içtihadın olduğu alana ilişkin olduğu değerlendirilerek Bakanlık görüşü beklenmeden başvurunun incelenmesine karar verilmiştir.

Anayasa Mahkemesi benzer bir şikâyeti Mertihan Kurdoğlu (B. No: 2020/5774, 15/11/2023) kararında ele almıştır. Bahsi geçen kararda, başvurusunun kamudaki görevine iade edilirken kamu görevinden çıkarılmadan önceki üniversitedeki görevine atanmasının engellenmesi şeklindeki mesleki hayatına yönelik olarak alınan tedbirin, özel hayata ilişkin herhangi bir nedene dayanmadığı ancak bu tedbirin başvurusunun özel hayatını ciddi şekilde etkilediği ve bu etkinin belirli bir ağırlık düzeyine ulaştığı

DulkadirHan Hukuk Bürosu
Av. Gizay Dulkadir
Stj. Av. Şükrü Bereket
Stj. Av. Furkan Öztürk

belirtilerek sonuca dayalı yaklaşım kapsamında başvurunun özel hayata saygı hakkı kapsamında incelenebilir nitelikte olduğu kanaatine varılmıştır (Mertihan Kurdoğlu, § 25; benzer yöndeki değerlendirmeler için bkz. Abdulkadir Tuncay, B. No: 2019/35343, 30/3/2022, § 39). Bu bağlamda eldeki başvurunun da özel hayata saygı hakkı kapsamında incelenmesi gerektiği değerlendirilmiştir.

Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan özel hayata saygı hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

Anayasa Mahkemesi Mertihan Kurdoğlu kararında, daha önce görev yapılan üniversiteye atanmanın engellenmesi şeklindeki tedbirin başvuruçunun meslek hayatında üçüncü kişilerle ilişki kurabilme ve geliştirebilme imkânını önemli ölçüde zayıflatabileceğini, sosyal ve mesleki itibarını koruyabilmesi açısından ciddi sonuçlar doğurabileceğini belirterek özel hayata saygı hakkına müdahalede bulunulduğu sonucuna varmıştır (Mertihan Kurdoğlu, § 27). Somut olayda da bu sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır. Bu belirlemeden sonra ilk olarak başvuru konusu müdahalenin kanunilik ölçütünü karşılayıp karşılamadığının değerlendirilmesi gerekir.

Anayasa Mahkemesi, başvuruçunun daha önceki üniversitedeki görevine atanmasının engellenmesine dayanak olarak gösterilen 7075 sayılı Kanun'un 10. maddesinin 25/7/2018 tarihli ve 7145 sayılı Kanun'un 22. maddesiyle değiştirilen (1) numaralı fıkrasının dördüncü cümlesinin "...Ankara, İstanbul, İzmir illeri dışında ve 2006 yılından sonra kurulan yükseköğretim kurumlarına öncelik verilmek kaydıyla, Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı tarafından kamu görevinden çıkarıldığı yükseköğretim kurumu haricinde tespit edilecek yükseköğretim kurumlarından birine..." bölümünü yapılan iptal başvurusu üzerine norm denetimi yoluyla incelemiş ve bahsi geçen bölümün Anayasa'ya aykırı olduğuna ve iptaline karar vermiştir (AYM, E.2018/137, K.2022/86, §§ 420-423).

Anayasa Mahkemesi bahsi geçen iptal kararında, kuralda kamu görevine iade edilen her bir öğretim elemanı yönünden kamu hizmetinin gerekleri de gözetilerek bu kişilerin daha önce görev yaptıkları yükseköğretim kurumunda çalışıp çalışamayacakları hususunda idareye herhangi bir değerlendirme yetkisi tanınmadığını, ayrıca bu kişilerin kamu görevinden çıkarılmadan önce görev yaptıkları yerlere atanmalarının kategorik olarak yasaklanmasını gerektirecek hukuki ve fiilî zorunlulukların neler olduğunun gösterilmediğini, dolayısıyla kuralın kamu yararının sağlanması amacı bakımından gerekli olmadığını ifade etmiştir. Anılan kararda ayrıca bu kişilerin atamalarının Ankara, İstanbul ve İzmir dışında öncelikli olarak 2006 yılından sonra kurulan yükseköğretim kurumlarına yapılacağı öngörülmüşse de söz konusu ihtiyacın genel, objektif ve kabul edilebilir ölçütler belirlenerek tüm öğretim elemanlarını kapsayacak bir sistem oluşturulmadan yalnızca görevlerine iade edilen öğretim elemanlarıyla sınırlı tutularak karşılanmasının, kamu hizmetinin etkin ve sağlıklı bir biçimde yürütülmesi amacını gerçekleştirmek bakımından zorunlu bir toplumsal ihtiyaca karşılık gelmediği belirtilmiştir. Bu itibarla görevlerine iade edilen öğretim elemanlarının önceki görev yerleri ile Ankara, İstanbul ve İzmir'de bulunan yükseköğretim kurumlarına atanmalarına kategorik yasak getiren ve bu kişilerin öncelikli olarak 2006 yılından sonra kurulan yükseköğretim kurumlarında istihdam edilmelerini öngören kuralla kişilerin özel hayata saygı gösterilmesini isteme hakkına getirilen sınırlamanın demokratik toplum düzeninin gereklerine uygun ve ölçülü olmadığı sonucuna varılmıştır (AYM, E.2018/137, K.2022/86, §§ 420-423).

Nitekim Anayasa Mahkemesi benzer bir şikâyeti ele aldığı Mertihan Kurdoğlu kararında, anılan iptal kararının gerekçesini de gözeterek özel hayata müdahale içeren 7075 sayılı Kanun'un 10. maddesinin muhataplarını, yetki aşımına ve keyfilliğe karşı koruyabilecek niteliğe ve açıklığa sahip olmadığı

DulkadirHan Hukuk Bürosu
Av. Gizay Dulkadir
Stj. Av. Şükrü Bereket
Stj. Av. Furkan Öztürk

gerekçesiyle müdahalenin kanunilik şartını sağlamadığını vurgulayarak özel hayata saygı hakkının ihlal edildiğine karar vermiştir (Mertihan Kurdoğlu, §§ 36-38). Eldeki başvuru yönünden de Mertihan Kurdoğlu kararında yer alan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Açıklanan gerekçelerle başvuruçunun Anayasa'nın 20. maddesinde güvence altına alınan özel hayata saygı hakkının ihlal edildiğine karar verilmiştir.

BURAK AKBAY VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU

Başvuru Numarası: 2022/61371

Karar Tarihi: 2/10/2024

Başvuru, yayımladıkları bir haber sebebiyle aleyhlerine manevi tazminata hükmedilmesinin başvuruçuların ifade özgürlüğünü ihlal ettiği iddiasına ilişkindir. Başvuruçusu Burak Akbay, Sözcü gazetesinin kurucusu olup diğer gerçek kişi başvuruçusu Veli Toprak ise ihtilafa konu haberin yazarıdır. Başvuruçusu tüzel kişi, Sözcü gazetesinin yayın sahibidir. 11/7/2013 tarihinde Sözcü gazetesinde "Bakanın oğlu fakirlik bursuyla okuyor" başlığıyla bir haber yayımlanmıştır.

Mezkûr belgenin antetli olduğu, sağ üst köşede derneğin ambleminin bulunduğu, "EK-1: TED Ankara Koleji Tam Eğitim Bursu Öğrencileri Listesi" başlığının altında, "2013-2014 yılından itibaren tam eğitim bursu kapsamında TED Ankara Koleji'nde eğitim almaya hak kazanan öğrenciler" denilerek beş kişinin isminin sıralandığı, beşinci sırada ise davacının oğlunun isminin yazılı olduğu anlaşılmıştır.

11/7/2013 tarihli haberle ilgili, o dönem dışişleri bakanı olan A.D. (davacı), haberin gerçek olmadığı bilinmesine rağmen yayımlandığını ve kişilik haklarına saldırıldığını ileri sürerek 20.000 TL manevi tazminat isteminde bulunmuştur. Başvuruçular ise söz konusu haberin TED'e ait 28/6/2013 tarihli belgeye dayanarak hazırlandığını, haberin gerçeğe aykırı olmadığını, ayrıca haberde bakanın oğlunun gelecek dönem için burs aldığı bilgisinin verildiğini, geçmiş yıllara dair herhangi bir iddianın mevcut olmadığını savunmuştur. Başvuruçular habere dayanak teşkil eden belgenin sahte olup olmadığının araştırılması için mahkemeye başvurulabileceğini TED'e iletmelerine rağmen bu hususta bir adım atılmadığını, taraflarına bilgi verilmediğini de belirtmiştir.

Asliye Hukuk Mahkemesi manevi tazminat talebinin kısmen kabulüne, 8.000 TL manevi tazminatın başvuruçulardan tahsiline karar vermiştir. Mahkeme gerekçesinde, Türk Eğitim Derneğinin basın duyurusu ve ekindeki 28/6/2013-36 sayılı burslu öğrenci tespit komisyon kararı ve yönetim kurulu kararı ile davacının yaptığı ödemelere ilişkin faturalar dikkate alındığında, haberin gerçeğe aykırı olduğunu değerlendirmiştir. Mahkeme aynı zamanda, haberin yazarı başvuruçusu Veli Toprak'ın yargılandığı ceza davasına atıf yapmıştır.

Bahsi geçen davada Asliye Ceza Mahkemesinin yargılama sürecinde TED Ankara Koleji Vakfı yönetimine müzekkere yazdığı, Sözcü gazetesinin haberine konu belgenin gerçek olup olmadığını, 2013/2014 eğitim öğretim yılları arasında söz konusu bursun kim tarafından karşılandığını, 2013/2014 eğitim öğretim yılında M.D.nin burslu öğrenciler arasında olup olmadığını, S.P.nin TED Başkanı olup

DulkadirHan Hukuk Bürosu
Av. Gizay Dulkadir
Stj. Av. Şükrü Bereket
Stj. Av. Furkan Öztürk

olmadığını, şayet öyleyse hangi yıllar görev yaptığını, yetkisinin ne olduğunu sorduğu görülmüştür. Müzekkere cevaplarında, davacının oğlunun 10/9/2013 tarihinde kaydını başka bir okula aldırıldığını ve TED Ankara Kolejinde öğrenim gördüğü süreçte burs almadığının bildirildiği anlaşılmıştır. Mahkeme ihtilafa konu haberle hakaret suçunun sübuta erdiğini değerlendirmiş ve 1.740 TL adli para cezasına hükmetmiştir. Gazeteci başvurusunun iddia konusu haberde belirtilen belgenin gerçekliğini ilgili kurumdan sorarak araştırmak zorunda olduğunun altını çizen mahkeme, soyut suçlamaların yazıyı hukuka aykırı hâle getirdiğini, haberin gerçeklik unsuru taşımadığını değerlendirmiştir.

Asliye Hukuk Mahkemesinin manevi tazminat isteminin kısmen kabulüne dair kararının istinaf edilmesi üzerine bölge adliye mahkemesi istinaf isteminin reddine karar vermiştir. Bölge adliye mahkemesi, davacı tarafından yapılan başvuru üzerine Sulh Ceza Mahkemesinin tekzip metninin Sözcü gazetesinde yayımlanmasına karar verdiğine dikkat çekmiş; haberi hazırlayan Veli Toprak hakkında adli para cezasına hükmedildiğini belirtmiştir. Konuyla ilgili olarak TED'in basın duyurusunda davacının oğlu hakkında burs sağlandığına dair bir kararın olmadığını, davacının oğlunun 12. sınıfa geçme hakkını elde ettiği TED Kolejindeki öğretim hayatı boyunca tüm giderlerinin banka hesabına yatırılmış olduğunun ve 12. sınıf kaydının henüz yenilenmediğinin altını çizen mahkeme ihtilafli haberin gerçek olmadığı, kamu yararı taşımadığı, görünür gerçekliğe aykırı asılsız haber yapıldığı kanaatine varmıştır. Karar kesin niteliktedir.

Başvurucular 8/6/2022 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

Başvurucular, haberin belgeye dayalı olarak hazırlandığını ve TED Genel Başkanı S.P.'nin ifadelerine de yer verildiğini savunmuşlardır. Haberin doğru olduğunu, görünür gerçeğe aykırı ve uydurma olduğu iddialarının geçersiz olduğunu öne sürmüşlerdir. Ayrıca, haberin hiçbir şekilde kişilik haklarına zarar verecek içerik taşımadığını ve haberin kaynağında herhangi bir tahrifat yapılmadığını belirtmişlerdir. Başvurucular, haberin kaynağı olan 28/6/2013 tarihli belgenin gerçekliğinin mahkeme tarafından dikkate alınmadığını, haberin doğru olduğuna dair yapılan araştırmaların da göz önünde bulundurulmadığını ileri sürmüşlerdir. Sonuç olarak, ifade özgürlüğü ile kişilik hakları arasında adil bir denge kurulmadığını savunmuşlardır.

Adalet Bakanlığı, görüşünde, ifade özgürlüğü ile şeref ve itibarın korunması hakkı arasında adil bir denge kurulup kurulmadığının mahkeme kararlarıyla değerlendirilmesi gerektiğini belirtmiştir. Ayrıca, başvurunun açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesi için başka bir neden bulunmadığı değerlendirilmiştir. Anayasa Mahkemesi, başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar vermiştir.

İfade özgürlüğüne yönelik müdahalenin dayanağının Türk Borçlar Kanunu'nun 58. maddesi olduğu ve bu müdahalenin başkalarının şöhret ya da haklarının korunması amacı güttüğü kabul edilmiştir. Bu müdahalenin, demokratik toplum düzeninin gereklerine uygunluğu da incelenmiştir. Anayasa'nın 26. maddesinde güvence altına alınan ifade özgürlüğüne yapılan müdahalenin, demokratik toplumda meşru bir amaç taşıması ve orantılı olması gerektiği vurgulanmıştır.

Başvurucuların haberi yaparken kullandıkları bilgi, davacının oğlunun burs alacağı yönündeki iddiadır. Bu iddia, TED tarafından yayımlandığı iddia edilen bir belgeye dayandırılmaktadır. Haberin hazırlanmasında gazeteci, TED Genel Başkanı S.P. ile iletişime geçerek bu konuda bilgi almıştır. Ancak, S.P. davacının oğluna burs verilmesi yönündeki iddiayı reddetmemiştir, fakat bu konuda net bir onay

da vermemiştir. Haberin içinde S.P.'nin ifadeleri olduğu gibi verilmiş, üzerine herhangi bir yorum yapılmamıştır.

Haberde yer alan iddianın doğru olup olmadığı konusunda gazetecinin yeterli araştırmayı yapıp yapmadığına karar verilmesi gerekmektedir. Mahkemede, başvuruçuların haberde ileri sürdükleri olgusal iddianın doğruluğunun araştırılması gerektiği vurgulanmıştır. Gazetecinin, haberin kaynağını ve içeriğini araştırarak doğru ve güvenilir bilgi sağlamak adına çaba göstermesi beklenmektedir. Somut olayda başvuruçuların, belgeye dayalı bir haber yaptıkları için, haberin doğruluğunu araştırmadan ve belgeyi doğru olarak incelemeyen yaptırımların uygulanması, gazetecilerin ifade özgürlüğü üzerinde caydırıcı etki yaratır.

Yargı mercileri, habere dayanak teşkil eden belgenin gerçek olup olmadığı konusunda herhangi bir değerlendirme yapmadan başvuruçulara tazminat hükmetmişlerdir. Bu, mahkemelerin ifade özgürlüğüne müdahalelerinin adil bir denge oluşturmadığına işaret etmektedir. Gazetecinin, haberin doğruluğunu araştırmaya yönelik sorumluluğu, belgeye dayalı bir haberde dahi kaynağın güvenilirliğine dayanmaktadır.

Sonuç olarak, ifade özgürlüğü ile şeref ve itibarın korunması hakkı arasında adil bir denge kurulmadığı, yargı mercilerinin habere dayanak teşkil eden belgenin gerçekliğini net bir şekilde incelemeyen karar verdikleri ve başvuruçuların ifade özgürlüğünün ihlal edildiği sonucuna varılmıştır.

Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 26. maddesinde güvence altına alınan ifade özgürlüğünün ihlal edildiğine karar verilmiştir.

GANİ ŞEN BAŞVURUSU

Başvuru Numarası: 2021/45282

Karar Tarihi: 2/10/2024

Başvuru, karar sonucunu etkileyecek nitelikteki esaslı iddiaların karşılanmaması nedeniyle gerekçeli karar hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

T.K., 7 Kasım 2016 tarihinde Buldan Cumhuriyet Başsavcılığına başvurdu. T.K., yaklaşık iki ay önce bir kadının kendisini 0850...81 numaralı telefonda arayarak, önceden yaptırdığı sigortayı iptal etmek için 325 TL ödeme yapması gerektiğini, ödemezse daha yüksek bir bedel ödemek zorunda kalacağını söylediğini aktardı. T.K. kredi kartı bilgilerini ve telefonuna gelen onay kodunu arayan kişiye vererek 325 TL ödedi. Başvuru yaptığı gün, aynı numaradan bir kişi tekrar arayarak "dosya kapama ücreti" adı altında para talep etti. T.K., ödeme yapmadan şikayette bulundu.

Başsavcılık tarafından yürütülen soruşturmada, T.K.'nin arandığı telefon hattının H.G. adına kayıtlı olduğu ve 325 TL'nin T.K.'nin kredi kartından W.A.Ş. adlı bir elektronik para şirketi aracılığıyla çekildiği tespit edildi. Bu işlemle ilgili dijital veriler alındı ve işlem 8 Mart 2016 tarihinde internet üzerinden gerçekleştirilmişti. Ayrıca, kullanılan IP numarası da tespit edilmiştir.

Başvuruçucu, Ç. Asistanlık ve Danışmanlık (Ç. Şirketi) adına sanal POS hizmeti sağladığını ve ödeme işlemlerinin önce kendi hesabında görüldüğünü, sonra Ç. Şirketinin banka hesabına aktarıldığını ifade etti. Başvuruçucu, Ç. Şirketi ile sözleşmesini feshettiğini, dolandırıcılık eylemiyle bir ilgisi olmadığını

DulkadirHan Hukuk Bürosu

Av. Gizay Dulkadir

Stj. Av. Şükrü Bereket

Stj. Av. Furkan Öztürk

savundu. H.G. ise T.K. ile herhangi bir ilgisi olmadığını, telefon hattının 2016'nın sonlarına doğru L. Danışmanlık adlı şirketine ait olduğunu belirtti.

Başvurucu, H.G. ve H.K. (Ç. Şirketi'nin ortakları) soruşturma sırasında birbirlerini suçladılar. H.G., başvurusunun dolandırıcılık yaptığını, T.K.'dan temin edilen paraların başvurusunun hesabına gittiğini savundu. H.K., Ç. Şirketi'nin tanıtım hizmeti verdiğini, pos cihazlarının başvurusudan kiralandığını ve bu işlemlerin başvurusunun denetiminde olduğunu belirtti.

Başvurucu, sunmuş olduğu belgelerde, B. Şirketi ile Ç. Şirketi arasında yapılan sanal pos sözleşmesinin detaylarını içeren belgeler sundu. Bu sözleşme, ödeme sistemlerinin B. Şirketi tarafından sağlanacağını, ancak ödeme işlemleri ve komisyonlar konusunda sorumluluğun Ç. Şirketine ait olduğunu vurguladı. Başvurucu ayrıca, geçmişte benzer dolandırıcılık olayları ile ilgili soruşturmanın başka yerlerde kapatıldığını belirtti.

Ç. Şirketi'ne gönderdiği ihtarnamelerde, başvurusunun işlemediği dolandırıcılık olayları nedeniyle sık sık şüpheli olarak ifade verdiğini, ancak bu suçlarla ilişkisi bulunmadığını savundu. H.G. ve H.K., başvurusunun dolandırıcılık yaptığını ve aralarındaki sözleşmeyi fesh ettiklerini belirttiler.

Mahkeme, 16 Eylül 2019'da başvuru ile diğer iki sanık hakkında mahkumiyet kararı verdi. Gerekçeli kararda, T.K.'nın arandığı telefon hattının H.G.'ye ait olduğu, başvuru ve diğer sanıkların Ç. Şirketi'nde ortak oldukları ve T.K.'nın kredi kartından para çekilmesi işleminin ticari nitelikte bir iş olduğu belirtildi. Ancak, bu işlemi ticari bir işlem olarak nitelendirecek belgelere sahip olunmadığı ifade edildi. Sonuç olarak, başvuru ve diğer sanıkların birlikte hareket ederek dolandırıcılık suçunu işledikleri kanaatine varıldı.

Başvurucu ve H.K., Mahkeme kararına karşı istinaf başvurusu yaptı. Başvurucu, Mahkeme kararındaki değerlendirmeye itiraz ederek, Ç. Şirketi ile herhangi bir ortaklık ilişkisi bulunmadığını savundu. Bu ilişkinin çeşitli belgelerle çürütüleceğini belirtti. Antalya Bölge Adliye Mahkemesi 9. Ceza Dairesi, 9 Eylül 2021'de esastan reddetti ve Mahkeme kararını kesin olarak onadı.

Başvurucu, nihai kararı 10 Eylül 2021 tarihinde öğrendikten sonra, 29 Eylül 2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

Başvurucu, Mahkeme kararında yer alan tespitlerin yanlış olduğuna ve gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine ilişkin bir itirazda bulunmaktadır. Başvurucu, T.K.'nın kredi kartından gerçekleşen para çekme işleminde sadece Ç. Şirketi ile yaptığı sanal pos hizmeti sözleşmesi gereği hareket ettiğini ve yalnızca bu şirkete güvenli online ödeme hizmeti sağladığını savunmuştur. Bu hizmetin işleyişine göre, ödeme kendi hesabına geldikten sonra başvuru komisyonunu aldıktan sonra parayı Ç. Şirketi'ne aktarmaktadır. Başvurucu, bu durumu destekleyen dekontları ve diğer belgeleri mahkemeye sunmuş, ayrıca Ç. Şirketi ile arasında yapılan sözleşmenin, Ç. Şirketi'ne yapılan rıza dışı para çekme işlemleri sebebiyle feshedildiğini ve ticaret sicil kayıtlarının da Ç. Şirketi'ne ortak olmadığını gösterdiğini ifade etmiştir. Buna rağmen, Mahkeme başvurusunun itirazlarını yeterince dikkate almamış ve gerekçeli kararında bu hususları detaylıca ele almamıştır.

Adalet Bakanlığı, gerekçeli karar hakkına ilişkin mevzuat ve yargısal içtihatlarla değinerek, başvurusunun iddialarının incelenmesinde bu yasal çerçeve ve olayın özel koşullarının göz önünde bulundurulması gerektiğini belirtmiştir. Anayasa Mahkemesi, gerekçeli karar hakkını, davanın sonucunu etkileyebilecek iddialara yönelik açık ve somut bir şekilde mahkemenin yanıt vermesi gerektiği şeklinde tanımlamıştır.

DulkadirHan Hukuk Bürosu
Av. Gizay Dulkadir
Stj. Av. Şükrü Bereket
Stj. Av. Furkan Öztürk

Başvurucu, Ç. Şirketi ile arasında bir sanal pos hizmeti sözleşmesi bulunduğunu, Ç. Şirketinin internet üzerinden yaptığı satışlarda ödenen bedellerin kendi yazılımı sayesinde gerçekleştiğini ve bunun karşılığında komisyon aldığını belirtmiştir. Ödemelerin Ç. Şirketi'ne aktarıldığını ve başvurucunun yalnızca ödeme işlemleriyle aracılık ettiğini vurgulamıştır. Ayrıca, Ç. Şirketi'nin ortak ve temsilcilerinin sanıklardan ikisi olduğunu, ancak kendisinin bu şirkete ortak olmadığını ve bu durumu destekleyen ticaret sicil kayıtlarını dosyaya sunduğunu ifade etmiştir. Başvurucu, T.K.'nin kredi kartı bilgileri ile yapılan işlem sırasında Ç. Şirketi'nin telefon hattının sanıklardan H.G.'ye ait olduğunu, ayrıca H.G. ve diğer sanıkların Ç. Şirketi'ni işlettiğini belirterek, kendi şirketinin ayrı bir faaliyet gösterdiğini savunmuştur.

Mahkeme ise başvurucunun diğer sanıklarla birlikte Ç. Şirketi'ni işlettiğini, ortak iş yaptığını ve T.K.'nin kredi kartı bilgileri ile ödeme onay kodunu birlikte ele geçirip haksız kazanç sağladığını ileri sürerek başvurucuyu mahkûm etmiştir. Ancak, başvurucunun sunduğu belgeler, Ç. Şirketi'ne ödeme aktarımına dair dekontlar ve Ç. Şirketi ile aralarındaki sanal pos sözleşmesinin detayları mahkeme tarafından yeterince incelenmemiştir. Mahkeme, başvurucunun ortaklık ilişkisi olmadığına dair sunduğu belgeleri göz önünde bulundurmadığı gibi, başvurucunun savunmasındaki somut iddialara dair açık bir yanıt da vermemiştir. Bunun yerine soyut değerlendirmelerle mahkûmiyet kararı vermiştir.

Sonuç olarak, Mahkeme'nin başvurucunun gerekçeli karar hakkına saygı göstermediği ve başvurucunun iddialarına uygun bir gerekçe sunmadığı değerlendirilmiş, böylece gerekçeli karar hakkının ihlal edildiği sonucuna varılmıştır.

Açıklanan gerekçelerle başvurucunun Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine karar verilmiştir.

Basri BAĞCI ve Yıldız SEFERİNOĞLU bu görüşe katılmamışlardır.

KARŞIOY

1. Anayasanın 148/3. maddesinde bireysel başvuru incelemelerinde, kanun yolunda gözetilmesi gereken hususlarda inceleme yapılamayacağı ifade edilmektedir. Bu düzenlemeye paralel olarak 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanununun 49. maddesinin 6. fıkrasının son cümlesinde benzer bir düzenlemeye yer verilmiştir.
2. Kanun yolu denetiminin muhtevası somut dosya bazında 5271 sayılı Ceza muhakemesi Kanununun 280/1. a. maddesi kapsamında "ispat bakımından değerlendirmenin yerinde" olup olmadığı bağlamında yapılarak ilk derece mahkemesinin kararının yerinde olduğu görülmesi suretiyle istinaf isteminin reddine karar verilmiştir.
3. İlk derece mahkemesi konuya dair değerlendirmesinde olayın mağdurunun arandığı telefonun sorunlu işlemleri yapan "Ç" Şirketinin ortağı olan H.G.'ye ait olması, başvurucunun bir sözleşme kapsamında Ç. Şirketine paraların tahsili noktasında pos cihazı hizmeti sunması, başvurucunun faaliyetleri ile mağdurla irtibat kurulması, kişisel bilgilerine ulaşılması, ikna edilmesi ve parasının tahsil edilmesi hususlarını gözeterek mahkûmiyet sonucuna ulaşmıştır.
4. Konu tamamen delillerin değerlendirilmesi ve takdir hakkının kullanılmasıyla ilgili olup Anayasal anlamda sorun teşkil edecek bir husus da bulunmamaktadır.

DulkadirHan Hukuk Bürosu
Av. Gizay Dulkadir
Stj. Av. Şükrü Bereket
Stj. Av. Furkan Öztürk

5. Diğer taraftan yargılama sürecinde deliller ve olayın tarafları ile doğrudan temas edan ve onları ilk elden gözlemlene fırsatı bulan yargılama mercileri delillerin değerlendirilmesinde Anayasa Mahkemesine nazaran daha avantajlı konumdadırlar.
6. Mevcut dosyada delillerin takdirinden hareketle ihlal sonucuna ulaşılması Anayasa Mahkemesi'ni kanun yolu denetimi yapar konuma düşürecek olup bu durum ise yukarıda aktarılan Anayasa ve Kanun hükümleri çerçevesinde mümkün değildir.
7. Bu değerlendirmeler ışığında çoğunluğun ihlal yönündeki kararına iştirak edilmemiştir.

KAAN BOZGÜL VE MEHMET VELAT İNCİ BAŞVURUSU

Başvuru Numarası: 2022/39494

Karar Tarihi: 18/7/2024

Başvuru, yurt dışına çıkamama şeklindeki adli kontrol tedbiri uygulanması nedeniyle eğitim hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

Başvurucu Kaan Bozgül 1998 doğumlu olup Boğaziçi Üniversitesi Fizik ve Matematik Bölümlerinden çift ana dal yaparak mezun olmuştur. Başvurucu, olayların meydana geldiği tarihte ayrıca Almanya'da bulunan Ludwig Maximilian Üniversitesi Fizik Bölümünden yüksek lisans eğitimi için kabul almıştır. Diğer başvuru Mehmet Velat İnci ise 1995 doğumlu olup Boğaziçi Üniversitesi Fizik Bölümünde yüksek lisans öğrencisidir. Başvurucu ayrıca İsviçre'de bulunan Avrupa Nükleer Araştırma Merkezine (CERN) altı aylık staj için kabul edilmiştir.

Başvurucuların kamuoyunda "Boğaziçi eylemleri" olarak bilinen ve Boğaziçi Üniversitesine rektör ataması nedeniyle bir süre devam eden eylemlere katılmaları sebebiyle haklarında İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından soruşturma başlatılmıştır. Soruşturma dosyasında yer alan bilgilere göre 4/10/2021 tarihinde sosyal medya üzerinden yapılan çağrıyla Boğaziçi Üniversitesi Kampüsünde "Kayyum rektör istemiyoruz" konulu bir protesto eylemi gerçekleştirilmiş, Rektörlük binası önünde toplanan yaklaşık altmış kişilik öğrenci grubu Rektörlük binasından çıkarak makam aracına binmek üzere olan Rektör M.N.İ.nin önünü kesmeye çalışmıştır. Akabinde Rektör'ün aracına binmesi ve aracın kampüsün çıkış kapısına doğru hareket etmesi üzerine öğrenci grubu aracın önünü kesmiş, sloganlar atmış ve özel güvenlik görevlileriyle arbede yaşamıştır.

Başvurucular da söz konusu öğrenci grubunda yer alarak Rektör'ün aracının çıkışını engellemeye çalıştıkları iddiasıyla 6/10/1983 tarihli ve 2911 sayılı Toplantı ve Gösteri Yürüyüşleri Kanunu'na muhalefet ve görevi yaptırmamak için direnme suçlarından haklarında adli kontrol hükümleri uygulanması istemiyle İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından 6/10/2021 tarihinde sulh ceza hâkimliğine sevk edilmiştir.

İstanbul 9. Sulh Ceza Hâkimliği (Sulh Ceza Hâkimliği) 6/10/2021 tarihinde "kolluk evrakı, şüphelilerin savunması ve tüm evraklar karşısında kuvvetli suç şüphesini haklı kılan delillerin bulunduğu, şüphelilerin davranışlarının delilleri yok etme, gizleme veya değiştirme, tanık ve başkaları üzerinde baskı yapılması girişiminde bulunulması hususunda kuvvetli şüphe oluşturduğu, dosyadaki delillerin

DulkadirHan Hukuk Bürosu
Av. Gizay Dulkadir
Stj. Av. Şükrü Bereket
Stj. Av. Furkan Öztürk

henüz tam olarak toplanmamış olduğu ve istenen adli kontrol tedbirlerinin uygun ve orantılı olduğu" gerekçesiyle başvurucular hakkında 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 109. maddesinin (3) numaralı fıkrasının (a) bendi gereğince yurt dışına çıkamama ve (b) bendi gereğince belirlenen yerlere başvurma şeklinde adli kontrol tedbiri uygulanmasına karar vermiştir.

Başvurucular, ilgili belgeleri de ekleyerek 10/10/2021 tarihinde Sulh Ceza Hâkimliğinden adli kontrol tedbirine ilişkin kararın kaldırılmasını talep etmiştir. Başvurucular itiraz dilekçelerinde; tutuklama şartları oluşmadan adli kontrol tedbirlerine hükmedilemeyeceğini, mevcut olay yönünden de tutuklama şartlarının oluşmadığını, yurt dışında yüksek lisans ve staj için kayıt hakkı kazandıklarını fakat haklarında yurt dışına çıkış yasağı uygulanması nedeniyle yüksek lisans ve staja devam edemeyeceklerini, belirli bir süre içinde yurt dışına çıkamamaları hâlinde vizelerinin iptal edileceğini ve vize alamayacaklarını belirtmiştir. İtirazı inceleyen İstanbul 10. Sulh Ceza Hâkimliği 18/10/2021 tarihinde kararda usul ve kanuna aykırı bir yön bulunmadığı gerekçesiyle itirazı reddetmiştir.

Akabinde İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığının 26/11/2021 tarihli ve E.2021/49395 sayılı iddianamesiyle başvurucular hakkında 2911 sayılı Kanun'a muhalefet, görevi yaptırılmamak için direnme, kişiyi hürriyetinden yoksun kılma, kara ulaşım araçlarını kaçırma veya alıkoyma suçlarından kamu davası açılmıştır. Davanın görüldüğü İstanbul 22. Asliye Ceza Mahkemesi (Asliye Ceza Mahkemesi) 10/12/2021 tarihli tensip ve 7/1/2022 tarihli duruşma zabıtlarıyla başvurucular hakkında yurt dışına çıkamama şeklinde uygulanan adli kontrol tedbirinin devamına karar vermiştir. Başvurucular adli kontrolün devamına ilişkin verilen ara kararına itiraz etmiş, itirazı inceleyen İstanbul 4. Ağır Ceza Mahkemesi 7/2/2022 tarihinde itirazı reddetmiştir.

Başvurucular, nihai hükmü 9/2/2022 tarihinde öğrendikten sonra 4/3/2022 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

Başvurucular, Sulh Ceza Hâkimliği ve diğer mahkemeler tarafından verilen kararların somut gerekçelerden yoksun olduğunu ve maddi gerçeğe aykırı olduğunu ileri sürmüşlerdir. Yurt dışına çıkış yasağı nedeniyle yüksek lisans eğitimlerine başlayamadıklarını, staj haklarını kaybettiklerini ve eğitimde dönem kaybı yaşadıklarını belirtmişlerdir. Bununla birlikte, özel hayata saygı hakkı, toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkı ve eğitim hakkının ihlal edildiğini ifade etmişlerdir.

Adalet Bakanlığı, başvurucuların iddialarının Anayasa Mahkemesi tarafından incelenmesi gerektiğini belirtmiştir. Başvurucular, Bakanlık görüşüne karşı beyanlarında adli kontrol tedbirinin bireysel başvuru sonrasında kaldırıldığını, ancak bu tedbir nedeniyle yüksek lisans eğitimi ve stajda hak kaybı yaşadıklarını ifade etmişlerdir. Başvurucular, bu iddialarını tekrar etmişlerdir.

Eğitim hakkı, Anayasa tarafından doğrudan güvence altına alınan bir haktır ve eğitim, demokratik bir toplumda insan haklarının güçlendirilmesi için temel bir katkı sağlar. Anayasa Mahkemesi önceki kararlarında eğitim hakkının yalnızca temel eğitimi değil, yükseköğrenim seviyesini de kapsadığını ve kamu otoritelerinin bireylerin eğitim alma hakkını engellememe yükümlülüğünü vurgulamıştır.

Başvuruculardan Kaan Bozgül, Almanya'daki bir üniversitede yüksek lisans yapmaya hak kazanmış ancak uygulanan adli kontrol tedbiri nedeniyle bir dönem kaybetmiştir. Mehmet Velat İnci ise İsviçre'nin CERN merkezinde altı aylık staj yapmaya hak kazanmış, ancak aynı nedenlerle staja gidememiştir. CERN'deki staj, eğitim olarak değerlendirildiği için bu kayıplar eğitim hakkının ihlali olarak kabul edilmiştir.

DulkadirHan Hukuk Bürosu
Av. Gizay Dulkadir
Stj. Av. Şükrü Bereket
Stj. Av. Furkan Öztürk

Yurt dışına çıkış yasağı, 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 109. ve 110. maddelerine dayalı bir adli kontrol tedbiri olarak uygulanmaktadır. Adli kontrol, tutuklamaya alternatif bir tedbir olup, kişinin özgürlüğünü daha az sınırlayarak denetim altında tutulmasını sağlar. Mahkeme, adli kontrol tedbirinin uygulanmasının suçluların kaçmasını engelleme ve kamu düzenini sağlama gibi meşru amaçlarla yapıldığını belirtmiştir. Ancak, bu tedbirin eğitim hakkına etkisinin değerlendirilmesi ve gerekliliği konusunda somut bir gerekçe sunulmamıştır.

Anayasa Mahkemesi, adli kontrol tedbirinin gerekliliği ve orantılılığı konusunda önemli bir değerlendirme yapmıştır. Mahkemeler, adli kontrol tedbiri kararlarını verirken lehte ve aleyhteki delilleri incelemeli ve müdahalenin haklı bir kamu yararına dayanması gerektiğini belirtmiştir. Ayrıca, tedbirin sürekli olamayacağını, her tedbirin geçici olması gerektiği vurgulanmıştır.

Somut olayda, başvuruçuların yurt dışında eğitim faaliyetlerine katılmalarını engelleyen yurt dışı çıkış yasağının, soruşturmanın ilerlemesiyle nasıl bir ilişki kurulduğu açıklanmamıştır. Ayrıca, başvuruçuların eğitim haklarını korumak adına alternatif adli kontrol tedbirleri uygulanabileceği göz ardı edilmiştir.

Mahkeme, başvuruçulara uygulanan adli kontrol tedbirlerinin gerekliliği ve orantılılığına dair yeterli bir gerekçe sunulmadığını tespit etmiştir. Özellikle, başvuruçuların eğitim faaliyetleri göz önünde bulundurularak yurt dışı çıkış yasağının neden uygulandığı net bir şekilde ortaya konmamıştır. Mahkemeler, başvuruçuların eğitim haklarının korunması amacıyla alternatif tedbirlerin değerlendirilmesi gerektiğini ihmal etmiştir.

Anayasa Mahkemesi, başvuruçulara uygulanan yurt dışına çıkış yasağının, eğitim haklarına orantısız bir müdahale oluşturduğuna karar vermiştir. Yargı mercileri, tedbirin gerekliliği ve orantılılığı konusunda yeterli gerekçeler sunmadığı için müdahalenin demokratik toplum düzeninin gereklerine uygun olmadığına kanaat getirilmiştir. Sonuç olarak, başvuruçuların eğitim hakkının ihlal edildiğine karar verilmiştir.

Bu karar, adli kontrol tedbirlerinin eğitim hakkı üzerinde oluşturduğu etkilerin titiz bir şekilde değerlendirilmesi gerektiğini ortaya koymaktadır. Mahkeme, başvuruçuların yurt dışına çıkış yasağının eğitim haklarını ihlal ettiği ve yargı mercilerinin bu tedbirin gerekliliği konusunda yeterli ve somut bir gerekçe sunmadığını vurgulamıştır.